



# NORGES HØYESTERETT

## D O M

avsagt 26. juni 2020 av Høyesterett i avdeling med

dommer Erik Møse  
dommer Ragnhild Noer  
dommer Henrik Bull  
dommer Arne Ringnes  
dommer Wenche Elizabeth Arntzen

**HR-2020-1352-A, (sak nr. 20-034148STR-HRET)**  
Anke over Agder lagmannsretts dom 18. desember 2019

A (advokat Steinar Jacob Thomassen)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Anders Mandal Funnemark)

## S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Arntzen:**

**Sakens spørsmål og bakgrunn**

- (2) Saken gjelder utmåling av straff for blant annet flere grove bedragerier og en rekke forsøk på grove bedragerier, og reiser særlig spørsmål om betydningen av at forholdene er begått ved misbruk av andres identitet.
- (3) A ble ved Sandefjord tingretts dom 27. april 2018 dømt til fengsel i to år og ni måneder for blant annet grove bedragerier og omfattende identitetstyverier. Han ble også dømt til å betale erstatning til de fornærmede og til å tåle inndragning.
- (4) A anket til Agder lagmannsrett, der saken ble undergitt fullstendig ankebehandling. Lagmannsretten avsa 18. desember 2019 dom med slik domsslutning etter senere retting for så vidt gjelder straffekravet:

«1. A, født 00.00.1981, frifinnes for en overtredelse av straffeloven § 190 a.

2. A, født 00.00.1981, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 271 jfr. § 270, første ledd nr. 1 jfr. annet ledd, straffeloven (1902) § 271 jfr. § 270, første ledd nr. 1 jfr. annet ledd jfr. § 49, straffeloven (1902) § 183, ligningsloven § 12-1 nr. 1 bokstav a), straffeloven (1902) § 185, annet ledd og straffeloven (2005) § 371 bokstav a), jf. § 16, og straffeloven (1902) § 190 a til fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder, jfr. straffeloven (1902) § 62 første ledd og straffeloven (2005) § 79 bokstav a.

Ved soningen gjøres fradrag med 123 – etthundreogtjuetre – dager for utholdt varetektsfengsel, jfr. straffeloven (2005) § 83.»

- (5) A ble videre pålagt å betale erstatning til de fornærmede og til å tåle inndragning av en rekke gjenstander – hovedsakelig datautstyr.
- (6) A har anket straffutmålingen til Høyesterett. Han mener lagmannsrettens utgangspunkt på fengsel i to år og tre måneder er for høyt, og at fradraget på ni måneder for tidsforløpet er for lavt. Han har også anført at samfunnsstraff burde vært idømt. Påtalemyndigheten har argumentert for at anken bør forkastes, idet både straffens utgangspunkt og fradraget for tidsbruken er passende.
- (7) Under saksforberedelsen for Høyesterett ble lagmannsrettens domsslutning punkt 2 som nevnt rettet i medhold av straffeprosessloven § 44 til også å omfatte seks overtredelser av straffeloven 1902 § 190a – såkalte identitetstyverier. Det fremgikk klart av lagmannsrettens domsgrunner at domfellelsen også gjaldt disse postene i tiltalen, og det var ingen uenighet mellom partene om rettingen.
- (8) Høyesterett har behandlet saken muntlig ved fjernmøte, jf. midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. § 3.

## Mitt syn på saken

### *De straffbare handlingene*

- (9) Det skal utmåles straff for medvirkning til tre fullbyrdede grove bedragerier hvor de samlede verdiene utgjør 111 450 kroner, 12 forsøk på grove bedragerier hvor det samlede potensielle tapet er på 512 875 kroner, tre tilfeller av dokumentfalsk, seks identitetstyverier, ett simpelt bedrageri samt én overtredelse av ligningsloven.
- (10) Etterforskningen mot tiltalte ble innledet etter anmeldelse fra en av de fornærmede, som hadde mottatt fakturaer og inkassovarsel i anledning flere kjøp av varer han ikke kjente til. Som det fremgår av lagmannsrettens dom, ble det etter ransaking på siktedes bopel tatt beslag i «to stasjonære PCer, en bærbar PC med SD-kort som inneholdt excel-fil med personopplysninger om ca. 220 000 personer, en MP3-spiller med minnepenn som inneholdt informasjon til ca. 19 000 bankkort, flere mobiltelefoner, simkort, simkortholdere, en bredbåndsruter, kortleser/skriver som kan avlese/skrive magnetstriper til kort, lamineringsmaskin samt et større antall bankkort, visittkort, adgangskort, blanke kort med magnetstripe/chip samt en mengde utskrifter av pass og fotografier». Ved undersøkelse av den bærbare PCen ble det avdekket åtte IKT-brukerkontoer – epost- og skypeadresser – som kan knyttes til flere av tiltalepostene.
- (11) De tre fullbyrdede grove bedrageriene er begått i medvirkning med to andre personer, som begge er endelig dømt for disse forholdene. Bedrageriforsøkene var A alene om.
- (12) Det særegne ved de grove bedragerihandlingene – både de fullbyrdede og forsøkene – er at de er begått gjennom misbruk av intetanende personers identiteter. Et gjennomgangstema i samtlige tiltaleposter er at ulike foretak gjennom bestillinger over internett ble forledet eller forsøkt forledet til å utlevere kostbare gjenstander, herunder Rolex- og Breitlingklokker, mobiltelefoner, nettbrett og spillkonsoller. Ved flere anledninger ble bankansatte forsøkt forledet til å utstede lån. Tiltalte eller hans medskyldige utga seg for å være andre navngitte personer i forbindelse med bestillingene. I noen tilfeller ble det benyttet forfalsket pass som identitetsbekreftelse ved bestillingen. I andre tilfeller skjedde bestillingene gjennom misbruk av identitetsopplysninger som navn, postadresse og personnumre. I ett tilfelle skjedde misbruket i kombinasjon med en annens mobiltelefonnumre.
- (13) Ved de tre fullbyrdede bedrageriene ble varene levert til eller hentet av As medskyldige, mens fakturaene ble sendt til de fornærmede. As medvirkningshandlinger besto i å utstyre den som sto for bestillingene, med pass han forfalsket ved bruk av en passmal eller med identitetsopplysninger han hadde innhentet på et tidligere tidspunkt. I forsøksstilfellene hadde A selv kontakt med de ulike foretakene, og han bekreftet bestillingene med falske pass eller med andres identitetsopplysninger.
- (14) I motsetning til tingretten frifant lagmannsretten A for én overtredelse av straffeloven 1902 § 190a. Denne posten besto i at han hadde satt seg i besittelse av identitetsopplysninger tilhørende rundt 220 000 personer og lagret opplysningene på en minnepinne. Frifinnelsen er begrunnet med at det ikke kunne utelukkes at A hadde skaffet seg disse identitetsopplysningene før § 190a, som ble tilføyd ved lov 10. desember 2010, trådte i

kraft. Opplysninger på minnepinnen ble benyttet ved de fleste bedragerihandlingene han er dømt for. Med ett unntak er det denne senere misbruken av identitetsopplysningene som danner grunnlag for de seks domfellelsene etter § 190a.

- (15) Om bakgrunnen for å anse bedrageriene og bedrageriforsøkene som grove uttaler lagmannsretten:

«Selv om beløpet ... ligger godt under beløpsgrensen for grovt bedrageri bedømt ut i fra beløpet alene, tilsier en samlet vurdering at bedrageriet anses som grovt. Det vises særlig til de samfunnsskadelige sidene ved slike bedragerier ved bestillinger i andres identitet, og tilliten til handelen ved bruk av elektronisk kommunikasjon over nettet. Videre vises til at forholdet inngår som ledd i en sammenhengende og omfattende bedragerivirksomhet på denne tiden, som samlet utgjør betydelige beløp, jf. de øvrige forholdene han domfelles for.»

- (16) Det er altså fremgangsmåten og sammenhengen – omfattende bestillinger over internett ved misbruk av andres identitet – som gjorde forholdene grove. Disse omstendighetene står også sentralt i lagmannsrettens begrunnelse for at straffens utgangspunkt ble satt til fengsel i to år og tre måneder.

### *Generelt om straffutmålingen*

- (17) Det er de grove bedragerihandlingene – både de tre fullbyrdede og de tolv forsøkene – som er bærende for straffutmålingen. Spørsmålet er hvor straffeskjerpene det bør være at forholdene er begått gjennom misbruk av andres identitet.
- (18) Som allerede nevnt, fikk straffeloven 1902 i 2010 et forbud mot identitetskrenkelser i § 190a, som lyder slik:

«Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget setter seg i besittelse av en annens identitetsbevis, eller opptrer med en annens identitet eller med en identitet som er lett å forveksle med en annens identitet, med forsett om å

- a) oppnå en uberettiget vinning for seg eller en annen eller
- b) påføre en annen tap eller ulempe.»

- (19) Bestemmelsen er identisk med straffeloven § 202, og har sin bakgrunn i Datakrimutvalgets forslag i NOU 2007: 2 Lovtiltak mot datakriminalitet – Delutredning II. Som det fremgår av utredningen punkt 5.6.7 om identitetstyveri, er formålet med bestemmelsen å fremme tilliten til nettbasert samhandling og dessuten å styrke personvernet ved å ramme krenkelser av den personlige integritet.
- (20) Departementet foreslo å ramme «handlinger som generelt truer informasjon og informasjonsutveksling i samfunnet» uavhengig av om handlingene retter seg mot elektroniske kommunikasjonsnett, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 45–46. Om bestemmelsen heter det følgende på side 44:

«Flere av tilfellene som kan rammes av forslaget til bestemmelse om identitetskrenkelse, vil i dag kunne rammes som forsøk på (data)bedrageri. Det betyr at det kan være en glidende overgang og delvis overlapping mellom hva som vil

utgjøre en fullbyrdet identitetskrenkelse og hva som vil være forsøk på andre forhold. ... Selv om flere handlinger som kan tenkes omfattet av straffebudet om identitetskrenkelse i dag er straffbare som forsøk på andre forbrytelser, er det likevel et behov for bestemmelsen. Identitetskrenkelse kan krenke menneskers integritet og sikkerhet uavhengig av om den rent faktisk fører til videre lovbrudd eller ikke. Det vil også være enklere å bevise identitetskrenkelse enn (forsøk på) den fullbyrdete bedragerihandlingen.»

- (21) Identitetskrenkelser kan altså enten vurderes i sammenheng med de forbrytelser de inngår i, eller vurderes isolert. Vår sak gjelder en rekke bedragerihandlinger som alle følger samme mønster, og som identitetskrenkelsene må bedømmes opp mot.
- (22) Forsvarer har tatt utgangspunkt i straffutmålingspraksis ved trygd-, forsikrings- og merverdiavgiftsbedragerier for å illustrere hvor nivået på verdier rundt 624 000 kroner ligger. De mest sammenlignbare avgjørelsene er HR-2011-68-U og HR-2017-1781-A, som gjelder trygdebedragerier på henholdsvis 650 000 kroner, jf. avsnitt 7, og noe over 600 000 kroner, jf. avsnitt 15. I begge sakene ble det tatt utgangspunkt i en straff av fengsel i ti måneder. Forsvarer erkjenner samtidig at det i vår sak må gjøres et påslag i straffen som følge av den integritetskrenkende måten bedrageriene er begått eller forsøkt begått på.
- (23) I Rt-2009-397, som gjelder fremstilling og bruk av falske kredittkort med innlagte opplysninger fra ekte kort etter såkalt skimming, tar Høyesterett i avsnitt 23 avstand fra en sammenligning med trygdebedragerier:
- «Høyesterett har stilt opp veiledende utgangspunkt for bruk av samfunnsstraff ved blant annet trygdebedragerier, på grunnlag av de aktuelle beløp, jf. særlig Rt-2006-1454 og Rt-2008-1386. Disse – og lignende føringer med hensyn til når det kan være aktuelt med samfunnsstraff ved bedragerier – gir etter mitt syn liten veiledning for saker som den foreliggende. Samfunnsinteressene knyttet til et pålitelig betalingssystem, sammenholdt med vinningspotensialet ved forfalskninger og bedragerier som i saken her, tilsier at det legges mindre vekt på om utbyttet eventuelt har vært begrenset, se til sammenligning Rt-1999-1561. Derimot vil omfanget av den ulovlig innhentede kortinformasjonen, fremgangsmåten som er benyttet, mengden falske kort som er produsert og brukt, antallet involverte personer, virksomhetens varighet, graden av organisering, profesjonalitet og internasjonale forgreninger – ved siden den enkeltes rolle og forsett – stå sentralt ved straffutmålingen.»
- (24) Etter mitt syn gjør disse betraktningene seg langt på vei gjeldende også i saker om bedragerier begått ved misbruk av andres identitet i forbindelse med omsetning av varer og tjenester over internett.
- (25) At straffutmålingsmomentene det her gis anvisning på har overføringsverdi til annen internettkriminalitet, ble også lagt til grunn i Rt-2012-1968. Saken gjaldt databedrageri ved inntrenging i nettbank og tapping av penger fra private konti. Det ble i avsnitt 26 lagt vekt på at nettbankkriminalitet krever planlegging og organisering over tid samt at potensialet for økonomisk gevinst er betydelig. Det var da av mindre betydning at utbyttet for de involverte var begrenset til rundt 125 000 kroner, jf. avsnitt 35. I avsnitt 30 uttales det at «[i]nternettkriminalitet er et økende samfunnsproblem som ikke bare berører bank- og finansnæringen nasjonalt og globalt, men som også er en alvorlig vinningsforbrytelse som truer tilliten til en betalingsform som dagens betalingsformidling er basert på». Det var

foretatt 25 urettmessige posteringer med et samlet tapspotensial på rundt 810 000 kroner, og straffen ble satt til fengsel i ett år og ti måneder.

- (26) Jeg kan være enig med forsvarer i at hensynet til «en betalingsform som dagens betalingsformidling er basert på», som er fremhevet i dommene om kredittkort- og nettbankbedragerier, ikke gjør seg gjeldende på samme direkte måte i vår sak.
- (27) Jeg mener likevel at bedragerier begått over nettet gjennom misbruk av personopplysninger rammer tilliten til betalingssystemene for nettbasert omsetning – en omsetningsform som blir stadig mer utbredt. Dette kan igjen få negative konsekvenser både for tilbydere og forbrukere.
- (28) Jeg legger videre vekt på de personlige belastningene som den typen sammensatte forbrytelser vi her står overfor, innebærer for de fornærmede. Bedragerier utført ved hjelp av identitetsmisbruk representerer en alvorlig identitetskrenkelse, som i seg selv kan være forbundet med engstelse og et betydelig følelsesmessig ubehag. De som rammes, vil i tillegg bli påført praktiske og tidkrevende problemer ved å måtte rydde opp overfor banker, inkassobyråer og berørte foretak.
- (29) Både de samfunnsmessige og personlige konsekvensene av denne typen integritetskrenkende vinningskriminalitet tilsier at det reageres strengt når det – som i saken her – dreier seg om et ikke ubetydelig antall overtredelser. Hvorvidt det dreier seg om forsøk eller fullbyrdede bedragerier, beror som regel på tilfeldigheter som for eksempel foretakenes egne kontrolltiltak, og bør etter min mening tillegges mindre vekt. Som jeg allerede har vært inne på, må det kunne sees hen til straffenivået ved andre former for vinningskriminalitet over internett.

### ***Den konkrete straffutmålingen***

- (30) Ved straffutmålingen tar jeg utgangspunkt i straffutmålingsmomentene i Rt-2009-397 avsnitt 23, som jeg tidligere har gjengitt.
- (31) Det dreier seg om 15 grove bedragerihandlinger rettet mot 8 foretak med i alt 18 personlig fornærmede. Det samlede tapspotensialet var som nevnt på rundt 624 000 kroner.
- (32) Handlingene fant sted i november og desember 2014, og A hadde følgelig en høy kriminell aktivitet i en relativt kort periode. Utstyret som ble beslaglagt ved innledningen av politiets etterforskning mot ham, viser at virksomheten var godt planlagt og hadde et visst profesjonelt preg. Hans samarbeid med to andre personer som senere er domfelte for forholdene, underbygger dette. Jeg kan ikke se at A hadde en underordnet rolle sammenlignet med de to andre.
- (33) Forsvarer har vist til at A er frifunnet for å ha skaffet seg tilgang til en liste med personopplysninger tilhørende rundt 220 000 personer, og reist spørsmål om det da kan tillegges vekt i skjerpene retning at han benyttet navn fra denne listen. Det er riktig at det bare foreligger seks selvstendige domfellelser for enkeltstående overtredelser av § 190a. Men så lenge identitetskrenkelsene overfor alle de fornærmede inngår i gjerningsbeskrivelsen under hver enkelt bedrageripost i tiltalebeslutningen, kan jeg ikke se at det er noe i veien for å tillegge dem vekt under straffutmålingen. Den etterfølgende

bruken av identitetsopplysninger fra listen er uansett egnet til å kaste lys over de bedragerihandlingene han er dømt for, jf. Rt-2000-1763 side 1766.

- (34) Jeg finner etter dette at straffen for de grove bedragerihandlingene isolert sett bør være fengsel i ett år og åtte måneder. Saken gjelder færre tilfeller og et noe mer begrenset samlet tapspotensial enn i Rt-2012-1968, der straffen som allerede nevnt ble satt til fengsel i ett år og ti måneder.
- (35) A er også dømt for fem identitetstyverier, jf. § 190a, to tilfeller av å ha benyttet falske pass som ekte ved utøvelsen av en forbrytelse, jf. § 183, og ett tilfelle av å ha laget et pass i en annens navn for å benytte det ved en forbrytelse, jf. § 185 andre ledd. Disse forholdene er imidlertid forutsetninger for de grove bedragerihandlingene jeg nå har anslått straffen for, og kan da ikke bidra vesentlig ved straffutmålingen, jf. Rt-2012-1968 avsnitt 36.
- (36) Det skal i tillegg utmåles straff for ett selvstendig identitetstyveri begått gjennom oversendelse av identitetsopplysninger til uvedkommende, jf. § 190a, ett forsøk på simpelt bedrageri begått etter ikrafttredelsen av straffeloven 2005, jf. § 371 bokstav a, jf. § 16, samt en simpel overtredelse av ligningsloven hvorved A hadde unnlatt å oppgi 257 293 kroner i inntekter til beskatning, jf. ligningsloven § 12-1 nr. 1 bokstav a, slik bestemmelsen lød på handlingstidspunktet våren 2015. For disse forholdene gjøres et påslag i straffen på to måneders fengsel. Straffeloven 1902 § 62 første ledd og straffeloven 2005 § 79 bokstav a er gitt anvendelse, og det er tatt hensyn til anvisningene i Rt-2012-1458 avsnitt 30.
- (37) Fra en samlet straff på ett år og ti måneders fengsel skal det gjøres fradrag for lang behandlingstid.
- (38) Som allerede nevnt ble de fleste straffbare forholdene begått i november og desember 2014, og etterforskningen av sakskomplekset ble innledet etter anmeldelse i mars 2015 fra en av de fornærmede. A ble siktet gjennom beslutning om ransaking i november 2015. Sakene mot de medskyldige ble pådømt i henholdsvis mars og november 2017, og påtalemyndigheten valgte å avvente utfallet av disse før tiltale mot A ble tatt ut og saken oversendt tingretten i januar 2018.
- (39) I likhet med lagmannsretten legger jeg til grunn at liggetiden hos politiet var på rundt seks måneder. Det er på det rene at etterforskningen av saken har vært tidkrevende, også fordi den involverte flere personer. Dertil kommer at et omfattende datamateriale måtte gjennomgå og mange fornærmede avhøres.
- (40) Tidsbruken under etterforskningen sammenholdt med at det nå er rundt fem og et halvt år siden de straffbare handlingene ble begått, bør etter min mening kompenseres med et fradrag i straffen på fire måneder.
- (41) Det er etter mitt syn klart at tidsbruken ikke foranlediger anvendelse av samfunnsstraff.

### **Konklusjon**

- (42) Jeg finner etter dette at straffen bør settes til fengsel i ett år og seks måneder, og anken blir følgelig forkastet.

(43) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

(44) Dommer **Ringnes:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(45) Dommer **Noer:** Likeså.

(46) Dommer **Bull:** Likeså.

(47) Dommer **Møse:** Likeså.

(48) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.